

Pandora²

o.l.v. Marcel Ketels

Inleiding

STELITO biedt sinds 1999 zakelijk-artistiek onderdak aan enkele voorname muziekensembles. Wij kiezen daarbij bewust voor kwaliteit en kleinschaligheid: een beperkt aanbod, topmusici en ijzersterke programma's die garant staan voor een pakkende uitvoering.

De musici zijn allen vooraanstaande uitvoerders en specialisten op hun vakgebied die in diverse ensembles, als solist of als artistiek leider naam en faam verwierven. Centraal in alle biografieën staat de muzikwetenschappelijke kennis en kunde, de eerlijke en intuïtieve benadering en de liefde voor de muziek.

De producties worden geregeld aangevuld met nieuwe programma's of wendingen. Vanzelfsprekend bestaat de mogelijkheid om zowel het programma als de ensembles op maat van uw verwachtingen samen te stellen. Het spreekt immers voor zich dat een avondvullend concert een andere invalshoek en aanpak vergt dan een recital, een schoolvoorstelling, een vernissage, een receptie of een huisconcert.

Pandora²

o.l.v. Marcel Ketels

Pandora² was niet enkel in de antieke wereld een begrip. Ook in de oude-muziekwereld kon je er, zowat 17 jaar geleden, niet omheen. Enkele muzikanten van het eerste uur bleven in

donkere tijden samenwerken. In wisselende bezettingen en over de jaren heen soms ook onder een andere naam bleven zij verder musiceren... en dat leverde vanuit diverse experimenten en combinaties een berg ervaring en boeiende literatuur op.

Onlangs pakte het ensemble de oude draad weer op. Pandora² heeft zijn tweede adem gevonden. Pandora² is er (terug) ... en hoe!

Pandora² wil naast de uitvoering van het internationale repertoire uit Middeleeuwen en Renaissance vooral speciale aandacht besteden aan het oeuvre van (nu) minder bekende Vlaamse polyfonisten. Daardoor staat op het programma niet alleen werk van onze grootmeesters Isaac, Willaert of Lassus, maar ook van auteurs die toen bijzonder geëerd waren: Ivo De Vento, Jacob Buus, Alexander Utendael...

Dit zowel kwantitatief als kwalitatief onuitputtelijk Vlaamse repertoire biedt ongelimiteerde mogelijkheden tot differentiatie met betrekking tot de programmatie. Gegevens als 'gelegenheid', 'doelpubliek', 'akoestiek' e.d. worden meegenomen in de programmaopbouw. Vulgariseren wordt hierbij absoluut niet als een vies woord gezien.

De kerngroep van Pandora² bestaat uit artistiek leider Marcel Ketels, Bart Roose en Erik Boone. Naargelang het programma wordt deze kern uitgebreid met o.a. Frank Liégeois (viola da gamba), Ludwig Van Ghijsegem (tenor) en Cécile Kempnaers (sopraan). Zij zijn allen vooraanstaande uitvoerders en specialisten in de historische uitvoeringspraxis die in diverse ensembles en als solist naam en faam maakten.

De eigenzinnige muzikale benadering van pandora², die weinig plaats laat voor (vervlakkend) compromis, wil door middel van een doorgedreven muziekwetenschappelijk onderbouwde 'historische' speelwijze vòòr alles komen tot een boeiende, sprekende, levendige en dus ook 'authentieke' uitvoering. Er wordt uitgegaan van een aantal wezenlijke elementen die vanuit de muziek zélf tot ons zijn gekomen: schrijfwijze, ontstaansproces, vocale praxis, opleiding, attitude ... gigantische vanzelfsprekendheden die echter op heden zelfs van de meest gerenommeerde uitvoerders niet steeds de waarde krijgen die ze verdienen.

Pandora² richt zich niet alleen tot de gespecialiseerde melomaan, ook voor de geïnteresseerde amateur wil het ensemble de toegangspoort tot een verbluffende nieuwe wereld wagenwijd open zetten.

Vanuit zijn verleden behoudt Pandora² vòòr alles de niet aflatende zorg voor een wervelende en pakkende vertolking: concert-beleven als een deugddoend interactief gebeuren, CD-beluisteren als een boeiende ontdekkingstocht doorheen ongekende en verrassende landschappen. Géén behangpapiermuziek dus, géén museale stoffige bedoening. Wél een absoluut diepzinnig muzikaal gebruik van theoretische kennis en muzikaal kunnen.

Dat zijn Pandora² en de musici aan zichzelf, hun publiek en niet in het minst aan de muziek zelf verplicht.

Marcel Ketels

Marcel Ketels studeerde oude muziek, theorie en instrumentaal spel aan de Conservatoria van Gent en Brussel bij o.a. Barthold Kuijken, Oswald van Olmen en Johan Huys.

Als solist en in diverse gespecialiseerde ensembles concerteert hij regelmatig op talloze binnen- en buitenlandse podia.

Hij is als docent kamermuziek verbonden aan het Gentse Muziekconservatorium. Daarnaast is hij directeur van de Kunsthumaniora Muziek en Dans van het Gemeenschapsonderwijs te Gent.

Bart Roose

Bart Roose studeerde muziektheorie, gitaar, luit, muziekpedagogie, kamermuziek en oude muziek aan de conservatoria van Gent en Antwerpen.

Hij is leraar gitaar, luit, samenspel aan de Kunsthumaniora te Gent en aan de academies te Aalter, Ledeborg en Gentbrugge.

Als luitist treedt hij solistisch op en als lid van de ensembles 'Pandora', 'De Vento' en 'Lady Clifton's Spirit'. Daarnaast wordt hij geregeld gevraagd als luitist/continuospeler bij verschillende gespecialiseerde ensembles. Bart Roose werkte mee aan radio-, tv- en cd-opnames en trad op in België, Duitsland, Frankrijk en Zwitserland.

Eric Boone

Eric Boone speelt rebec, vedel, sacqueboutte en viola da braccio.

Hij bouwde een aanzienlijke reputatie op binnen ensembles als Pandora, Danza Antiqua en recent De Vento.

Hij is geregeld te horen op cd-opnames en ondernam concertreizen naar China, Mexico en zowat heel Europa.

Pandora² ***Kerst anders!***

Met Kerstmis komt steevast kalkoen op tafel, bûche achteraf. Bij honderden kerstconcerten overal te lande hoort eind december ook een vast menu: het IJzeren Repertoire met als enige variabele het aantal lokale koorzangers.

Een intense en eeuwenoude kerstdevotie schenkt ons al vanaf de Middeleeuwen ondermeer een onmetelijke schat aan kerstmuziek.

Pandora² (voor deze gelegenheid met 4 musici en twee zangers) kiest voor een confrontatie van twee bijzonder boeiende, onbekende en contrasterende grepen uit een gigantisch maar schromelijk onbekende repertorium: de Kerstcarols en de Cantiones Natalitiae. Ondanks het feit dat beiden nog steeds uitgevoerd worden in moderne bewerkingen en zelfs opgenomen zijn in de populaire muziek, is de oorspronkelijke muziek een grote onbekende voor het hedendaagse publiek. Pandora² ging op zoek naar de bronnen van deze Kerstmuziek en brengt ze op hun eigen ongeëvenaarde manier weer tot leven.

Het eerste deel met 14de-eeuwse Engelse Carols klinkt door de archaïsche samenklanken, bizarre ritmes en poëtische teksten (in het Latijn en het Engels) mysterieus en betoverend. De tegenstelling met het 'zoete' Vlaamse 17de-eeuwse tweede deel is zeer scherp. Onbekende en ongekende meesters uit o.a. Gent en Antwerpen evoceren en becommentariëren op naïeve en soms heel persoonlijke wijze het kerstgebeuren. Deze Zuid-Nederlandse liederen uit de 17^e eeuw vormen de basis van de tot op heden altijd opnieuw uitgevoerde Nederlandstalige Kerstliederen. Met hun zoetgevooisde toon roepen ze de sfeer op van de Kersttaferelen gekend van schilderijen en postkaarten. Alle benodigde ingrediënten zijn hierbij aanwezig: het kindje Jezus, Maria en Jozef, de kou, de engelen, de herders, de schaapjes, de os en de ezel, de drie koningen...

De toeschouwer verbaast zich over de verrassende verschillen tussen de beide programmadelen: teksten, muzikale schriftuur, het authentieke historische instrumentarium, benadering... telkens opnieuw. . . helemaal anders.

Programma

Engelse Carols uit de Middeleeuwen

Ecce, quod natura
Nova, nova
There is no rose
Instrumentale Carol
Nowell sing we
Nowell, nowell, out of your sleep
Nowell, nowell, Dieu vous garde
Trotto
Hail, Mary, full of grace
Goday, my Lord
Alleluia
Saltarello
Sing we to this merry company
O blessed Lord
Ecce, quod natura

Cantiones Natalitiae

Puer natus	anonym (1629)
Resonet in laudibus	G. Messaus (1629)
Het quamen dry Coningen	G. Messaus (1629)
O saligh heylich Bethleem	G. Messaus (1629)
Canite psallite	H. Liberti (ca 1645)
Herders hij is gheboren	anoniem (ca 1645)
Een kindeken is ons gebooren	J. van Eyck (ca 1645)
Int stalleken van Bethlehem	P. Hurtado (1655)
Sus, sus, sus kintien sus	P. Hurtado (1655)
Laet ons met verheughen	P. Hurtado (1655)
Comt met vreucht	J. Berckelaers (1679)
Herderkens met uwe fluyt	J. vander Wielen (1665)

Bezetting

NN	zang
Ludwig Van Gijsegem	tenor
Marcel Ketels	blokfluit, traverso, cornamuse, kromhoorn
Erik Boone	vedel, saqueboute, viola da braccio, slagwerk
Frank Liégeois	vedel, viola da gamba, slagwerk
Bart Roose	middeleeuwse luit, aartsluit, barokgitaar, slagwerk

Pandora²

Cantigas de Santa Maria – wereldmuziek avant la lettre

"Waar men gaat langs Vlaamse-e wé-égen"...

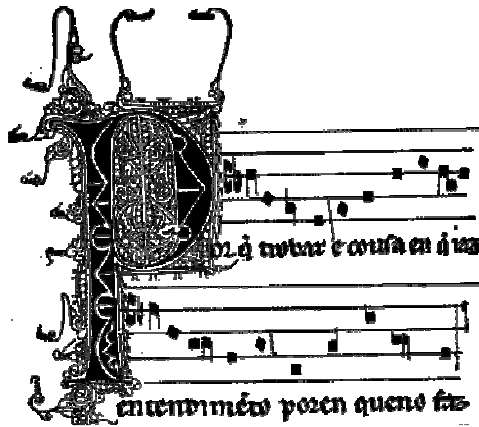
Mariadevotie is sinds eeuwen verweven met onze Europese wortels. Maar ook over dingen als interculturaliteit is de zon op het oude continent al meermaals opgegaan.

De prachtige miniaturen in een der manuscripten tonen ons de musici, singer-songwriters aan het werk én hun instrumentarium: blanken en donkeren, onmiskenbare Joden, Arabische instrumenten... De net geen vijfhonderd Odes en verhalen (genoeg materiaal voor minstens 50 verschillende avondvullende programma's) getuigen van een sublieme vertelkunst, diepe devotie en bijzonder veel humor.

Voor hun realisatie vertrekken de musici van Pandora² vanuit 3 basisgegevens: de musiceerpraktijk van de 'geleerde' musici anno 1400, het element Spaanse (en bij uitbreiding Europese) volksmuziek en de onmisbare en zéér kleurrijke vocale en instrumentale Islaminbrengh.

Een uitvoering van de 'Cantigas de Santa Maria' in de 21ste eeuw stelt musici voor een grote uitdaging. De muziek werd in de 13de eeuw neergeschreven in een –voor ons nog gedeeltelijk – onduidelijke notatie. Op een bepaald moment stopte de traditie van het uitvoeren ervan.

Eeuwen gingen voorbij vooraleer men ze herontdekte en opnieuw wou vertolken. Moorse en Joodse muziek zowel als volksmuziek werden niet genoteerd maar mondeling overgeleverd. Deze traditie is tot op heden blijven bestaan.

De musici moeten niet enkel rekening houden met het musicologisch onderzoek, ze moeten niet enkel de 13de-eeuwse muziek recreëren, maar moeten dit doen op een wijze die het publiek van de 21ste eeuw kan begrijpen en genieten. In het geval van de 'Cantigas de Santa Maria' kunnen we spreken van wereldmuziek 'avant la lettre'. Het was het product van het samengaan van alle mogelijke invloeden en kennis uit de toenmalig bekende wereld. In die tijd bundelden musici, scribenten, kalligrafen, verluchters van alle gezindheden hun krachten om deze manuscripten samen te brengen, te illustreren en van muziek te voorzien.

Authenticiteit is hier veel meer dan een musicologisch verantwoorde uitvoering op getrouwe kopieën van instrumenten uit die tijd. Het vraagt een onderzoek naar het niet neerschrijfbaar dat verborgen zit achter de mooie manuscripten. Hierin verschilt een hedendaagse uitvoering niet van die uit de 13e eeuw. Het neerschrijven in symbolen is maar een manier om de muziek vast te leggen en ze later opnieuw te kunnen uitvoeren. Na elke muzikale beleving rest ons enkel nog de herinnering. Het reproduceren van dezelfde uitvoering is slechts een illusie.

Pandora² slaat bruggen tussen verleden en heden, tussen de verschillende godsdiensten met hun specifieke cultuur en muziekpraktijk, tussen 'geleerde' en 'volks'muziek. Pandora² kiest voor deze productie voor de gebruikelijke bezetting aangevuld met volksmuzikanten en musici uit de Islamwereld.

Ieder lid uit het ensemble brengt vanuit zijn eigen achtergrond inzichten aan om samen tot een heel nieuwe kijk op deze eeuwenoude muziek te komen. Uit deze bewust gekozen muzikale confrontatie groeit een boeiend en gevarieerd feest voor oor en oog.

Pandora²

Dufay-Binchois – Triste plaisir et douloureuse joye

Mag het iets primitiefs zijn?

Na immense inspanningen lukt het soms, bij hoge uitzondering, en dan meestal slechts ten dele om ze nog één keer samen te brengen: de panelen of paneeltjes die maanden, zelfs jaren naast elkaar hebben gehangen of gestaan in de ateliers van onze talloze anoniemen... Bij de Van Eycken, Memlinck, Pourbus...

Na de tentoonstelling blijft alleen nog een fraai boekwerk en de herinnering aan al dat moois samen.

Pandora² brengt miniaturen van Dufay en Binchois samen en blaast ze nieuw leven in, vanuit een diep respect voor al d'at moois.

De programmering gebeurt met oog voor opbouw en afwisseling. De realisatie steunt op muzikale en muziekhistorische zorg en eerlijkheid. De uitvoering wil boeien, ontroeren én overtuigen.

Of mag het tóch iets primitiefs zijn?

Ongelukkige, onbeantwoorde liefde is de rode draad die door dit programma loopt. Het was (ook toen al...) het uitverkoren onderwerp in de poëzie van de 15de-eeuwse "rhetoriqueurs". Dufay en Binchois zetten het op muziek. Hun lyrische Franse chansons, die qua vorm teruggrijpen naar de Middeleeuwse Formes Fixes (ballade, virelai en rondeau), waren de geliefde muziek van de Bourgondische hoven. Ze vormen een synthese tussen de oude Franse stijl (Machaut) en de virtuoze Ars Subtilior met de nieuwe Engelse en Italiaanse samenklanken (Dunstable, Landini, Ciconia...). De muziek in *Triste Plaisir et Douloureuse Joye* heeft een subtiele ritmische structuur, die ene groot spectrum aan gevoelens en sferen weergeeft... van de indroevige liefdesklacht '*Triste plaisir*' tot het uitbundige '*Files a marier*'. Dat samen met Middeleeuwse dansen en stemmige Italiaanse Ballatae, Rotundelli en Strofa van Dufay zorgt voor de typische Pandora²-benadering en –ervaring.

Bezetting

NN

Ludwig Van Gijsegem

Marcel Ketels

Erik Boone

Bart Roose

Zang

Tenor, blokfluit, kromhoorn

Blokfluit, traverso, cornamuse

Vedel, rebec, kromhoorn, sacqueboute

Middeleeuwse luit, slagwerk

Over Pandora²

Pandora² legt zich toe op het ontdekken en interpreteren van de muziek vanaf de Middeleeuwen tot de vroege 19de eeuw en houdt daarbij rekening met musicologisch onderzoek, met vereiste zang- en speeltechnieken en de authenticiteit van het instrumentarium. Pandora² wil voor elke stijlperiode en voor elk genre de juiste vocale en instrumentale toon vinden.

Een uitvoering door Pandora² is altijd een belevenis voor de toehoorder. De programmatie is verrassend, boeiend, gevarieerd en doet verlangen naar meer. De musici brengen de muziek tot leven met een kleurrijke instrumentatie en een sprankelend spel. De instrumenten die Pandora² voor deze productie gebruikt zijn kopieën van instrumenten zoals afgebeeld op schilderijen van Memling en Van Eyck. Als basis voor de interpretatie neemt Pandora² de teksten en de accentuering vanuit het woord. De poëzie is de bron van alle muziek en hoewel het verband tussen tekst en muziek hier niet echt retorisch is, is het toch de tekst die aan de basis ligt van de muzikale constructie, waarin beiden elkaar in evenwicht houden. Een goede en stijlvolle uitvoering vereist dat men de levensadem kan voelen. Wat anders dan het woord is die levensadem in de muziek?

Ardoisesteenweg 381 – 8800 Roeselare
T +32 (0)51 24 35 02 – M +32 (0)476 519 582
E info@stelito.be – W www.stelito.be
Btw be 469 441 891